

Тараненко Г.Г. Педагогічна технологія розвитку глобального мислення: теоретико-методологічне обґрунтування / Г.Г. Тараненко, І.П. Михайлова // Соціально-економічний розвиток України: цивілізаційний вибір: зб. мат. конф. / за заг. ред. М.М. Радевої, В.М. Коломієць. – Мелітополь : ТОВ "Колор Принт" 2019. – 152 с. – С.157-160

Г.Г.Тараненко

к.пед.н., доцент, доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук,
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

І.П.Михайлова

вчитель хімії ліцею №19 Мелітопольської міської ради Запорізької
області

**ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОГО
МИСЛЕННЯ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБґРУНТУВАННЯ**

В наш час, коли масштаб науково-технічного прогресу досяг безпрецедентних розмірів, виникла низка проблем, котрі стали загрожувати сомому існуванню людства і які набули глобального характеру. Глобальні проблеми сучасного світу, відзеркаляючи одне з корінних протиріч його розвитку – протиріччя в стратегії людської перетворюючої діяльності та розвитку людських відносин, потребують нового цілісного розуміння системи “людина - світ” (людина - природа, людина - суспільство, людина - людина).

Цілісний підхід до розуміння системи “людина – світ” знаходить своє відображення у новій спрямованості мислення і перебудови його категоріальних структур, та такі якості розуму як критичність, креативність, гнучкість, розуміння не тільки близьких, а й віддалених наслідків рішень, що приймаються (особливо глобального характеру), усвідомлення їх внутрішньої альтернативності треба виховувати вже у школі [3]. При цьому, на нашу думку, треба глибоко осмислити феномен глобально-орієнтованого освітнього простору, що спрямований на вирішення глобальних проблем (соціально-економічних, екологічних, культурологічних, гуманітарних); на підготовку людини як розумного учасника спільної діалогової діяльності, яка вміє працювати в “команді” і приймати колективні рішення, на гуманістичну орієнтацію в освітній діяльності, оскільки в кінцевому підсумку предметом глобально-орієнтованого виховання є цілісна система “людина і світ” [4].

Загальновідомим є той факт, що виживання планети в цілому, як і кожної людини поодиноці, залежить сьогодні від того, які проблеми і питання займуть пріоритетні позиції в шкільних програмах. Саме тому ми

вважаємо доленосним завданням школи розвиток глобального мислення [1], що передбачає:

- установку на гуманістичні цінності у виборі рішень і способів дії;
- прогнозування наслідків цих рішень і дій з точки зору впливу на природу, світ і людину;
- відкритість відносно нового;
- гнучкість мислення;
- вміння бачити альтернативні шляхи вирішення викликів;
- подолання стереотипів, що склалися;
- критичність мислення;
- рефлексивне осмислення свого досвіду у контексті культурного досвіду людства;
- орієнтацію життєдіяльності освітніх установ на формування в особистості, що навчається позиції самостійного і відповідального прийняття рішення.

Зважаючи на сучасний стан відносин у системі “суспільство-природа”, беззаперечним видається той факт, що перераховані якості розуму необхідно виховувати вже у школі. При цьому глобально-орієнтована освіта повинна мати як мінімум три складові:

- бути спрямованою за змістом на вирішення глобальних проблем (соціально-економічних, екологічних, культурологічних, гуманітарних);
- орієнтуватися на підготовку людини як розумного учасника спільної діалогової діяльності, яка вміє працювати в “команді” і приймати колективні рішення,
- ґрунтуватися на гуманістичну орієнтацію в освітній діяльності, оскільки в кінцевому підсумку предметом глобально-орієнтованого виховання є цілісна система “людина і світ” [2].

На значну увагу, зважаючи на вказане, заслуговують питання впровадження відповідних педагогічних технологій, суттєвою якістю яких повинна бути концептуальність. Поява в останній час багатьох цікавих і ефективних педагогічних технологій призвело до того, що освітяни, ознайомившись з певною, намагаються відразу використати її у своїй практиці, не співвідносячи ідею технології з метою і завданнями своєї школи, не враховуючи особливостей контингенту тих, хто навчається, особливостей змісту навчального матеріалу тощо. Але ж, на наш погляд, важливо розуміти, що будь-яке використання педагогічних технологій має бути обумовленим з філософських, соціокультурних, психологічних, дидактичних і педагогічних позицій, отже, ґрунтовно спиратися на методологію.

Враховуючи той факт, що вирішення глобальних проблем сучасності потребує розвитку особливих інтелектуальних вмінь особистості, які слід формувати вже в школі, особливої актуальності набувають педагогічні технології, що формують глобальне мислення. Одним з варіантів методологічного підходу в цьому контексті може бути

педагогічна технологія розвитку глобального мислення, що ґрунтується на цілісному підході до розуміння системи “людина-світ” та що знаходить своє відображення в новій спрямованості мислення і перебудові його категоріальних структур у наступних напрямках:

- перегляд способів причинного роз’яснення дійсності: в сучасній науці все ясніше почала осмислюватися недостатність методів для пояснення прямих лінійних причинно-наслідкових зв’язків. В складній системі, де взаємодіють багато факторів, причини і наслідки часто міняються місцями: те, що було наслідком, стає причиною і породжує нові наслідки; існують випадкові впливи, які призводять до несподіваних ефектів;

- орієнтація на внутрішню багатозначущість позицій щодо досить складних систем: при сприйнятті дійсності людину нерідко стримують раніше набуті стереотипи, вона схилена розглядати свою точку зору як істину в останній інстанції, тому визнання факту різноманітності, неоднорідності сприйняття сформує у себе установку на толерантність до думки інших. Мова йде про подолання егоцентризму свого мислення і про розвиток децентрованого мислення (за Ж.Піаже);

- усвідомлення внутрішньої альтернативності рішень, що приймаються: негативні наслідки технічних нововведень невід’ємні від позитивних, тому добро і зло в цьому контексті приходять одночасно і невід’ємні одне від одного, слід при розробці (і при оцінці) рішень зважено приймати рішення;

- усвідомлення не тільки найближчих, але й віддалених наслідків рішень, які приймаються, особливо глобального характеру;

- відкритість розуму відносно нового, емпатія до проблем і інших людей;

- гнучкість, критичність і креативність розуму;

- рефлексивні здібності людини, пов’язані з усвідомленням і самооцінкою своєї діяльності.

Основними керуючими ідеями, які доцільно використовувати педагогам у процесі впровадження педагогічної технології розвитку глобального мислення, є ціннісно-сміслові орієнтири глобальної освіти, які базуються на ідеї про те, що світ представляє собою цілісну інтегровану систему (єдину і багатовиразну), в котрій людина як складова частина картини світу і несе відповідальність за свою долю, життя оточуючих людей і за майбутнє світу. Знання, отримані в процесі освіти, необхідні перш за все для створення в свідомості сучасної людини цілісної картини світу, що сприяє найбільш сприятливій самореалізації і самоактуалізації.

В процесі розвитку глобального мислення величезний потенціал має також світова та вітчизняна філософська спадщина (Г.Сковорода, В.Соловйов, К.Цюлковський, Н.Бердяєв, В.Вернадський та ін.), яку можна і доцільно використовувати на заняттях з історії і географії,

доповнюючи ідеями орієнтації на єднання людської спільноти через зближення і взаємопроникнення національних культур і систем освіти С.Рериха, П.Каптерєва, К.Вентцеля, моделями і концепціями усвідомлення неоднорідності сприйняття навколишнього світу, стану планети, кросс-культурної грамотності (Р.Хенві, Дж.Боткін, У.Книп), осмисленням теорії і практики сучасності (І.Алексашина, Т.Зорина, Я.Колкер, Ю.Кулюткін, А.Лиферов, Є.Спаська, С.Тарасов, Є.Устинова)

Отже, виживання планети в цілому, як і кожної людини поодиноці, залежить сьогодні від того, які проблеми і питання займуть пріоритетні позиції в освітніх програмах. Концепція глобальної освіти в умовах розвитку сучасної школи набуває особливої актуальності, а принцип глобального мислення стає новою ідеологічною основою для рішення багатьох проблем, що виникають в процесі навчання і виховання у зв'язку з новими зміненими умовами сучасного життя. Означені процеси актуалізують завдання розвитку нового способу мислення сучасної людини завдяки активному впровадженню в освітній процес педагогічної технології розвитку глобального мислення.

Література:

1. Большак Л.І. Екологізація освіти як соціальна потреба сучасного суспільства : автореф. дис ... канд. філос. наук / Л. І. Большак . – К. : Б.в., 2012 . – 20 с.
2. Книш І. В. Екологічне знання в сучасному освітньому дискурсі: Автореф. дис ... канд. філос. наук / І. В. Книш . – К. : Б.в., 2008 . – 20 с.
3. Морозова Н. В. Экологизация образования как средство формирования экологической культуры / Н. В. Морозова // Фундаментальные исследования. – 2012. – № 3 (часть 2). – С. 300–304.
4. Taranenko G. Axiological dimensions of harmonious relations in the system “nature-man” / G.Taranenko // Canadian Scientific Journal, (2) 2014: [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://csjournal.ca/wp-content/uploads/2014/12/10_Taranenko_G.pdf